

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ MARIJAMPOLĖS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2021-01-05 Nr. 4D-2020/1-1326
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje tiriamas X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundas dėl Marijampolės pataisos namų (toliau vadinama – Marijampolės PN) ir Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su prašymo ir skundo nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, Pareiškėjas nurodo:

2.1. 2020-07-27 kreipėsi į Marijampolės PN administraciją su prašymu padaryti „darbo knygelės“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta) kopijas, tačiau 2020-08-03 sulaukė atsakymo, kad kopijos nebus padarytos;

2.2. 2020-08-13 kreipėsi į Kalėjimų departamentą su skundu dėl 2020-08-03 Marijampolės PN atsakymo į prašymą pagrįstumo;

2.3. Kalėjimų departamentas 2020-09-16 atsakyme nurodė, kad jo skundas atmestinas.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti jo Skundo aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-10-22 raštu Nr. 4D-2020/1-1326/3D-2794 kreipėsi į Marijampolės PN administraciją, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2020-11-26 gautas Marijampolės PN administracijos 2020-11-23 raštas Nr. 13538, kuriame nurodoma:

4.1. „Šių metų liepos 28d., buvo Marijampolės PN gautas nuteistojo X prašymas dėl Individualaus darbo su nuteistuoju darbo knygelės kopijos padarymo Nr. 49/07-1743. Atsakymas minėtam asmeniui pateiktas šių metų rugpjūčio 3 d., Nr. 20/07-1185.“

4.2. „Papildant norime patikslinti, jog Individualaus darbo su nuteistuoju darbo knygelė, tai dokumentas skirtas asmeniniam darbui tik Resocializacijos skyriaus specialistams, o ne nuteistiesiems. Joje esanti informacija yra skirta tik dirbančiam pareigūnui ir jos duomenys į nuteistojo asmens bylą neteikiami, todėl minėtos knygelės kopijos nėra daromos.“

4.3. Seimo kontrolieriui pateikta atsakymas Pareiškėjui (kopija), kuriama rašoma, kad nuteistojo „prašomas dokumentas neatitinka“ Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 19 punkto reikalavimų, todėl kopijos nebus daromos. Pareiškėjui nurodyta atsakymo apskundimo tvarka.

5. Seimo kontrolierius 2020-10-22 raštu Nr. 4D-2020/1-1326/3D-2794 kreipėsi į Kalėjų departamentą, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2020-11-12 gautas Kalėjų departamento 2020-11-12 raštas Nr. 1S-2835, kuriuo pateikiamos Pareiškėjo 2020-08-13 skundo ir 2020-09-16 atsakymo jam kopijos bei paaiškinama:

„Kalėjų departamente gautas 2020-08-17 nuteistojo X 2020-08-13 skundas (reg. Nr. 2G-3379), kuriame reiškiamos pretenzijos dėl jam Marijampolės pataisos namų (toliau – taip pat arba pataisos įstaiga) direktoriaus 2020-08-03 pateikto atsakymo Nr. 20/07-1185 bei pažymėta, kad pareiškėjas su 2020-07-28 prašymu reg. Nr. 49/07-1743(486) kreipėsi į pataisos įstaigos administraciją dėl „darbo knygelės“ atspausdinimo, tačiau jo prašymas netenkintas. Kalėjų departamentas, siekdamas objektyviai įvertinti X 2020-08-13 skunde pateiktas skundžiamąsias aplinkybes, susisiekė su pataisos įstaigos administracija dėl dokumentinės medžiagos pateikimo. Taigi, rengiant atsakymą į skundą įvertintos skundžiamosios aplinkybės pagal gautą dokumentinę medžiagą [...].“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (redakcija, galiojusi nuo 2020-01-01 iki 2020-09-01) (toliau vadinama ir – VAI):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...].“

14 straipsnis. Prašymų ir skundų nagrinėjimas – „7. Apie prašymo ar skundo nenagrinėjimą asmeniui pranešama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo viešojo administravimo subjekte dienos, išskyrus atvejus, kai prašyme ar skunde nenurodyta jokių asmens duomenų ryšiui palaikyti. 8. Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali

spręsti prašyme išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui.“

8. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo (redakcija, galiojusi 2018-11-23 iki 2020-09-01) (toliau vadinama – TGIĮ):

1 straipsnis. Įstatymo tikslas ir taikymas – „1. Šio įstatymo tikslas – nustatyti asmenų teisės gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių, viešųjų įstaigų ir šių subjektų asociacijų, jei šios asociacijos įsteigtos bendrojo intereso poreikiams, kurie nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio, tenkinti (toliau – šių subjektų asociacijos), nurodytą šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, informaciją, nurodytą šio įstatymo 5 straipsnyje, ir dokumentus, kuriais jos disponuoja ar (ir) kuriuos tvarko vykdydamos įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatytas funkcijas (toliau – viešoji funkcija), įgyvendinimo priemones ir tvarką“;

3 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos – „1. Dokumentas – institucijos veikloje užfiksuota informacija ar jos dalis, nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, įskaitant registro duomenis, registro informaciją, registruoti pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, valstybės informacinės sistemos duomenis“;

4 straipsnis. Institucijos pareiga teikti dokumentus pareiškėjams – „1. Institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus“;

6 straipsnis. Dokumentų teikimo principai – „1. Institucija, teikdama dokumentus, vadovaujasi šiais principais: 1) dokumentų išsamumo – pareiškėjui turi būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jo prašymo turinį atitinkantys dokumentai; 2) dokumentų tikslumo – pareiškėjui teikiami dokumentai turi atitikti institucijos disponuojamus dokumentus; 3) teisėtumo – institucijos veiksmai teikiant dokumentus grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais norminiais teisės aktais; 4) objektyvumo – institucijos darbuotojai, teikdami dokumentus, turi būti nešališki ir objektyvūs; 5) pagalbos – pareiškėjams teikiama pagalba įgyvendinant teisę gauti dokumentus; 6) dokumentų prieinamumo – sudaromos palankios sąlygos pareiškėjams naudoti dokumentus neatsižvelgiant į jų veiklos tikslus ir teisinę formą, o prireikus nustatomos tik būtiniausios teisinės, techninės ir (arba) finansinės dokumentų teikimo pareiškėjams sąlygos; [...]“;

15 straipsnis. Atsisakymas pateikti dokumentus – „1. Institucija atsisako pateikti pareiškėjui dokumentus, jeigu: 1) tas pats pareiškėjas pakartotinai prašo tų pačių dokumentų, kurie jam jau buvo pateikti; 2) prašomi dokumentai yra paskelbti institucijos interneto svetainėje, visuomenės informavimo priemonėse, taip pat naudojant elektronines priemones; tokiu atveju per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje dienos pareiškėjui nurodomas jų paskelbimo šaltinis; 3) pagal pareiškėjo prašymą reikėtų specialiai adaptuoti, apdoroti ar kitaip perdirbti dokumentus ir tai būtų susiję su neproporcingai didelėmis darbo ir laiko sąnaudomis; 4) šio įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka paprašius patikslinti ir (ar) papildyti prašymą, pareiškėjas jo nepatiksline arba patikslinto prašymo turinys yra nekonkretus; 5) institucija prašomų dokumentų tvarkymą nutraukė pasikeitus institucijos funkcijoms; 6) nėra galimybės nustatyti pareiškėjo tapatumo; 7) pareiškėjas kreipiasi dėl dokumentų, kurių teikimui šio įstatymo nuostatos netaikomos šio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais. 2. Jeigu institucija nustato šio straipsnio 1 dalyje nurodytus atsisakymo pateikti dokumentus pareiškėjui pagrindus, ji per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje dienos priima sprendimą dėl atsisakymo pateikti dokumentus pareiškėjui. Nustačiusi, kad yra pagrindas atsisakyti pateikti jam dokumentus, institucija kitą darbo dieną nuo sprendimo priėmimo apie tai privalo pranešti pareiškėjui, nurodyti teisinį pagrindą ir informuoti apie šio sprendimo apskundimo tvarką. [...]“

9. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu

Nr. 875 (toliau vadinama – Taisyklės), nustatyta:

„35. Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį:

35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].

[...]

38. Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

10. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25, numatyta:

„19. Nuteistojo (suimtojo) prašymu pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracija privalo padaryti jo administracinės, civilinės ir baudžiamosios bylos ir asmens bylos dokumentų kopijas, Kitos nuteistojo (suimtojo) prašomos informacijos kopijos gali būti padaromos tik tais atvejais, jei nuteistojo (suimtojo) asmeninėje sąskaitoje yra pakankamai lėšų. Už šias paslaugas pataisos įstaigai (tardymo izoliatoriui) atsiskaitoma teisės aktų nustatyta tvarka.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT):

11.1. 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011)“;

11.2. 2009-04-02 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A756-422/2009, yra nurodęs:

„[...] viešojo administravimo institucijos priimamiems sprendimams (individualiems administraciniams aktams) keliami Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai. Šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad individualus administracinis sprendimas turi būti pagrįstas nustatytais faktais ir teisės aktų normomis, o 2 dalyje nurodyta, kad

sprendime turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei nurodyta sprendimo apskundimo tvarka. Šios nuostatos reiškia, kad akte turėtų būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų reikalavimų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus“;

11.3. 2008-11-20 nutartyje administracinėje byloje Nr. A756-1698/2008) yra nurodęs:

„[...] nenustačius pagrindų, dėl kurių pagal Įstatymą [TGIĮ] pareiškėjų prašoma informacija gali būti neteikiama, taip pat nesant duomenų, kad institucija prašomos informacijos neturėtų, informacija turi būti teikiama; į asmenų prašymus pateikiami atsakymai privalo būti konkretūs, aiškūs ir išsamūs.“

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

12.1. dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymo nagrinėjimu;

12.2. dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų, nagrinėjant skundą.

Dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymo nagrinėjimu

13. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui pranešė, kad kreipėsi į Marijampolės PN administraciją su prašymu padaryti Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės kopiją, tačiau prašoma informacija nebuvo suteikta.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-07-28 kreipėsi su prašymu padaryti Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės kopiją. Pareiškėjui 2020-08-03 parengtas atsakymas, kuriame nurodoma, kad kopijos jam nebus padarytos, nes „prašomas dokumentas neatitinka šio punkto reikalavimų“ [Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 19 punkto reikalavimų]. Pareiškėjui nurodyta rašto apskundimo tvarka.

15. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, kiekvienas asmuo turi teisę gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų. Ši informacija yra teikiama TGIĮ nustatyta tvarka.

TGIĮ 15 straipsnyje yra nurodytas baigtinis sąrašas pagrindų, kuriems esant įstaigos turi teisę atsisakyti teikti pareiškėjams jų prašomą informaciją, t. y., jeigu pagal pareiškėjo prašymą reikėtų sukurti dokumentus arba informacijos rinkmenas ir tai būtų susiję su neproporcingai didelėmis darbo ir laiko sąnaudomis; prašymo turinys yra nekonkretus; tas pats pareiškėjas pakartotinai prašo tos pačios informacijos; prašoma informacija jau buvo viešai paskelbta; įstaiga tam tikros informacijos rinkimą ir tvarkymą nutraukia pasikeitus įstaigos funkcijoms, ir kt.

Be to, visais atvejais, jeigu įstaiga atsisako pateikti informaciją, pareiškėjui išsiunčiamas apie tai pranešimas, kuriame nurodoma atsisakymo priežastis ir sprendimo apskundimo tvarka.

16. Marijampolės PN yra viešojo administravimo subjektas, todėl, nagrinėdami pareiškėjų skundus, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų teisės aktų, įskaitant ir TGIĮ.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-07-28 kreipėsi į Marijampolės PN pareigūnus prašydamas padaryti Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės kopiją. 2020-08-03 atsakyme nurodoma, kad prašoma informacija jam nebus suteikta, nes „prašomas dokumentas neatitinka“ Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 19 punkto reikalavimų.

Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Marijampolės PN pareigūnai spęsdami Pareiškėjo prašymų

tenkinimo / netenkinimo klausimą nesivadovavo TGIĮ, t. y., nevertino, ar buvo šio įstatymo 15 straipsnyje nustatytų teisinių pagrindų atsisakyti teikti Pareiškėjo prašomą informaciją; jei TGIĮ 15 straipsnyje nustatytų teisinių pagrindų atsisakyti teikti informaciją nenustatyta – Marijampolės PN privalėjo suteikti Pareiškėjui jo prašomą informaciją; jei tokie teisiniai pagrindai nustatyti – turėjo pateikti Pareiškėjui motyvuotą atsakymą, nurodant atsisakymo priežastį.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 19 punkte nustatyta, kad nuteistojo (suimtojo) prašymu pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracija privalo padaryti jo administracinės, civilinės ir baudžiamosios bylos ir asmens bylos dokumentų kopijas. Kitos nuteistojo (suimtojo) prašomos informacijos kopijos gali būti padaromos tik tais atvejais, jei nuteistojo (suimtojo) asmeninėje sąskaitoje yra pakankamai lėšų. Dėl to iš Pareiškėjui pateikto atsakymo lieka neaišku, ar Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės kopija nebuvo padarytos dėl lėšų jo asmeninėje sąskaitoje trūkumo ar dėl kitų priežasčių.

17. LVAT yra pažymėjęs, kad vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. VAĮ 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad „visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje“.

VAĮ 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (šios pažymos 11.1 punktas).

LVAT taip pat yra nurodęs, kad, nenustačius pagrindų, dėl kurių pagal TGIĮ pareiškėjų prašoma informacija gali būti neteikiama, taip pat nesant duomenų, jog institucija prašomos informacijos neturėtų, informacija turi būti teikiama; į asmenų prašymus pateikiami atsakymai privalo būti konkretūs, aiškūs ir išsamūs (pažymos 11.3 punktas).

18. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Marijampolės PN administracija, neteikdama Pareiškėjo prašomos informacijos ir nenurodydama atsisakymo tai padaryti priežasties bei teisinio pagrindo, vadovaujantis TGIĮ nuostatomis, pažeidė Pareiškėjo teisę gauti informaciją.

Atsižvelgiant į tai Pareiškėjo Skundas dėl Marijampolės pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), nepateikiant prašomos informacijos, pripažįstamas pagrįstu.

19. Atkreiptinas dėmesys, kad Kalėjimų departamentas, išnagrinėjęs Pareiškėjo skundą dėl Marijampolės PN 2020-08-03 atsakymo pagrįstumo ir teisėtumo, nustatė, kad Marijampolės PN atsakyme „nėra aišku dėl kokio konkretaus motyvo Jums atsisakoma pateikti prašomo dokumento kopijas – dėl dokumento specifikacijos ar dėl lėšų asmeninėje sąskaitoje nepakankamumo apmokėti už dokumento kopijavimo paslaugą“. Kalėjimų departamentas atkreipė Marijampolės PN direktoriaus dėmesį, kad atsakymai į suimtųjų ir nuteistųjų prašymus dėl dokumentų kopijų pateikimo turėtų būti informatyvūs, atsakant konkrečiai į suformuluotus klausimus.

Atsižvelgiant į tai, kad Kalėjimų departamentas jau atkreipė Marijampolės PN direktoriaus dėmesį į būtinybę nuteistiesiems ir suimtiesiems į prašymus ir skundus atsakyti išsamiai bei motyvuotai, Seimo kontrolierius teiks rekomendaciją tik dėl pakartotinio Pareiškėjo prašymo išnagrinėjimo.

Dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

20. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad, gavęs Marijampolės PN atsakymą, kuriuo buvo netenkintas jo prašymas, su skundu kreipėsi į Kalėjų departamentą, kuris konstatavo, kad Marijampolės PN administracijos atsakymai atitinka teisės aktų reikalavimus.

21. BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad baudmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.). Taigi, specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus – BVK, – nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka.

22. Skundo tyrimo metu Kalėjų departamentas Seimo kontrolierių informavo, kad 2020-08-17 gavo Pareiškėjo 2020-08-13 skundą, o 2020-09-16 Pareiškėjui buvo išsiųstas atsakymas į jo skundą.

Pareiškėjas prašė įvertinti Marijampolės PN atsakymą į jo 2020-07-28 prašymą, jį panaikinti ir įpareigoti pataisos namų administraciją išduoti jo prašomų dokumentų kopijas.

Kalėjų departamento 2020-09-16 atsakyme į skundą nurodoma, kad Marijampolės PN 2020-08-03 atsakymo Nr. 20/07-1185, pasirašyto įstaigos direktoriaus, turinys iš dalies atitinka Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio reikalavimus, tačiau „nėra aišku dėl kokio konkretaus motyvo Jums atsisakoma pateikti prašomo dokumento kopijas – dėl dokumento specifikacijos ar dėl lėšų asmeninėje sąskaitoje nepakankamumo apmokėti už dokumento kopijavimo paslaugą“.

Kalėjų departamentas atkreipė Marijampolės PN direktoriaus dėmesį, kad atsakymai į suimtųjų ir nuteistųjų prašymus dėl dokumentų kopijų pateikimo turėtų būti informatyvūs, atsakant konkrečiai į suformuluotus klausimus.

Kalėjų departamento 2020-09-0-16 raštas buvo išsiųstas Pareiškėjui ir Marijampolės PN direktoriui.

23. Vadovaujantis VAI įtvirtintu išsamumo principu – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus Kalėjų departamento 2020-09-16 raštu Nr. 2S-3333 Pareiškėjui pateiktą atsakymą, nustatyta, kad Kalėjų departamento atsakymas yra išsamus, Pareiškėjui paaiškinta ir apie individualaus socialinės reabilitacijos plano sudarymą, nuteistųjų supažindinimą su planu. Pareiškėjui išaiškinta Kalėjų departamento atsakymo apskundimo tvarka. Tačiau nors vertinant Marijampolės PN 2020-08-03 raštą nurodoma, jog Pareiškėjui parengtas atsakymas tik iš dalies atitinka VAI reikalavimus, į tai buvo atkreiptas pataisos namų direktoriaus dėmesys, bet Marijampolės PN administracija nebuvo įpareigota nuteistojo prašymą išnagrinėti iš naujo. Todėl darytina išvada, kad Kalėjų departamentas, kaip privaloma išankstinė skundo nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija, nesiėmė pakankamų priemonių išspręsti ginčą ir baigti skundo nagrinėjimo procedūrą. Kalėjų departamentas Pareiškėją informavo, kad Marijampolės PN atsakymas į jo prašymą tik iš dalies atitinka teisės aktų reikalavimus, yra neišsamus ir nemotyvuotas, tačiau nesiėmė jokių privalomų veiksmų šiai situacijai pakeisti ir Pareiškėjo teisę į tinkamą jo prašymo išnagrinėjimą nebuvo įgyvendinta.

24. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta ir įvertinus Kalėjų departamento Pareiškėjui pateikto atsakymo turinį, darytina išvada, kad 2020-09-16 atsakymas į Pareiškėjo 2020-08-13 skundą parengtas laikantis Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto informacijos išsamumo principo, gero administravimo bei atsakingo valdymo principų, tačiau Kalėjų departamentas nesiėmė aktyvių veiksmų, kad nuteistojo prašymas būtų išnagrinėtas iš naujo ir Pareiškėjas gautų išsamų ir motyvuotą Marijampolės PN administracijos atsakymą, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Kalėjų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmų nagrinėjant jo skundą pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

25. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Marijampolės pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su jo prašymo dėl informacijos suteikimo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

26. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su jo skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

27. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Marijampolės pataisos namų direktoriui rekomenduoja pakartotinai išnagrinėti X 2020-07-28 prašymą ir pateikti Pareiškėjui teisės aktų reikalavimus atitinkantį atsakymą.

28. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjų departamentui direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad pripažinus, jog pataisos įstaigų ar tardymo izoliatorių administracijų atsakymai / sprendimai yra neišsamūs, neatitinka teisės aktų reikalavimų, skundo nagrinėjimo ne teisme procedūra būtų baigiama privalomais vykdyti nurodymais, adresuotais įstaigų administracijų vadovams, kad besikreipiančiųjų teisės būtų apgintos ir tinkamai įgyvendintos.

29. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas